

Saksframlegg

Saknummer	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	

Debatthefte 2021 - KS spør. Omstilling i koronaens tid

Kommunedirektørens innstilling

1. Hva er det viktigste kommunene/fylkeskommunene gjør for å lykkes med nødvendig omstilling?

Det viktigste Porsanger kommunen gjør før å lykkes med omstilling er å jobbe med digitalisering av manuelle oppgaver, standardisering av prosesser og jobbe for økt interkommunalt samarbeid. I tillegg er det et mål for Porsanger kommune å balansere tjenestetilbudet til innbyggerne i tråd med de statlige overføringene til kommunesektoren, slik at det sikrer oss en sunn og stabil kommuneøkonomi over tid.

Utfordringene for Porsanger kommune i dette arbeidet er to delt. Det ene er kapasitet; En liten kommune på størrelse med Porsanger kommune skal levere samme tjenester og inneha samme kompetanse som en stor kommune. Dette resulterer i at administrative ansatte har et betydelig arbeidspress som ofte resulterer i at en ikke har muligheter til å prioritere omstilling og digitalisering fremfor drift. Den andre utfordringen i dette bilde er vanskeligheten med å balansere tjenestetilbudet til innbyggerne i tråd med skiftende overføringer til kommunesektoren, blant annet som følge av demografiske endringer.

2. Er det spesielle statlig virkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi - som kommunen/ fylkeskommunen opplever er særlig begrensende for omstillingsarbeidet? I så fall, hvilke?

Porsanger kommune opplever særlig at det er egen kapasitet i administrasjonen og i lederstillinger som begrenser omstillingsarbeidet. Jf. svar i på spørsmål 1.

I den grad vi klarer å benytte oss av f.eks. tilskuddsordninger er en annen begrensning stadige endringer i vilkår for tilskuddsmidler fra år til år. Endring av praksis tar gjerne lang tid, og vi ser at endrede vilkår for tilskudd gjør at vi risikerer å ikke få videre tilskudd for å slutføre prosjekter, noe som kan være en avgjørende faktor for resultatet.

En tredje utfordring er tilførsel av stadig nye oppgaver til kommunesektoren uten fullfinansiering. Dette får som konsekvens ytterligere press i

organisasjonens, som igjen stjeler ressurser som kunne ha vært brukt til omstilling og endring.

3. For å sikre handlingsrom for omstilling, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?

KS bør jobbe for felles standardiserte digitale løsninger for kommunesektoren. KS bør derfor særlig øke takta på digitaliseringsomstillinga. Gode eksempler på standardiserte løsninger som KS har jobbet frem de seineste årene er KS læring, Digisos, smittesporingsplattformen, bekymringsmeldingssystemet til barneverntjenesten med flere. Alle disse systemene er lett tilgjengelig og enkle å ta i bruk også for små kommuner.

4. Hva er det viktigste kommunen/fylkeskommunen gjør for å lykkes med å forebygge og redusere ungt utenforskap?

Det viktigste en kommune kan gjøre for å forebygge og redusere ungt utenforskap er å sørge for at så mange som mulig fullfører videregående skole. Ved fullført videregående skole er en mer eller mindre sikret innpass i arbeidslivet. Arbeid og inntekt er de viktigste faktorene for ikke å havne i et utenforskap.

Porsanger kommune arbeider med å forebygge og redusere ungt utenforskap med tverrfaglighet og koordinert jobbing mellom de kommunale tjenestene for spesielt å ivareta barn og unge. Kommunen har god oppfølging av gravide og god oppfølging av familier i småbarnsfasen via helsestasjonen. Videre jobber Porsanger kommune for høykvalitets barnehager, for helsefremmede skole og for et godt samarbeid mellom skole og hjem. Alt dette for å ruste barn og unge til å mestre og fullføre videregående skole, for derigjennom å stå bedre rustet i arbeidslivet.

5. Er det spesielle statlig styringsvirkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi – som kommunen/fylkeskommunen opplever er særlige begrensende for muligheter til å forebygge og redusere ungt utenforskap? I så fall, hvilke?

Økte midler til psykisk helsevern på et lavterskel/forebyggende nivå. Slike midler er i dag ofte knyttet til profesjoner både juridisk og tilskudds styrt, for eksempel lovkrav om psykolog og ergoterapeut. Det bør være opp til den enkelte kommune å planlegge og organisere arbeidet slik at det er mest hensiktsmessig mht kompetanse, behov og villet organisering. Slik det er nå er kommunene tvunget til å ansette psykolog og ergoterapeut selv om det kanskje er behov for andre tiltak først.

6. For å legge til rette for kommunens/fylkeskommunens arbeid med ungt utenforskap, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?

KS bør jobbe for at tilskuddsmidlene gir mer frihet til lokale løsninger og at vilkårene ikke endres årlig. KS bør jobbe for at kommunene selv kan sette sammen den fagkompetansen som trengs ut fra lokale behov. videre bør KS jobbe for at

grensesnitt/ansvarsforholdet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten avklares.

Oppsummert er det slik at kommunesektoren har behov for økt lokal frihet til å ta lokale initiativ for å kunne tilpasse løsningene til lokale forhold på den ene siden, på den andre siden trenger kommunene, spesielt små og mellomstore kommuner større standardisering på digitale løsninger slik at en ikke trenger å bruke ressurser på å løse alle digitaliseringsutfordringer selv

Vedlegg til saken:

1 Debatthefte 2021

Sakens bakgrunn

KS inviterer hvert år kommunene og fylkeskommunene til å gi innspill til dagsaktuelle temaer som er presentert gjennom debatheftet. I år omhandler heftet spørsmål knyttet til kommunesektorens handlingsrom og forebygging av ungt utenforskap. Innkomne innspill vil sammenstilles og tas med i KS videre arbeid for kommunal sektor. Omtale av og spørsmål om prioriteringer i det forestående lønnsoppgjøret er i år tatt ut av heftet fordi oppgjøret for 2020 ikke var endelig da debatheftet ble ferdigstilt. Det vil bli sendt ut et eget debattgrunnlag senere for å sikre forankring av tariffoppgjøret 2021.

Kommunedirektøren legger med dette frem problemstillingene i debatheftet til politisk behandling.

Tilstrekkelig handlingsrom for omstilling?

Utfordringene med å finansiere det offentlige tjenestetilbudet vil øke fremover, og med koronapandemien øker utfordringene ytterligere. Som en konsekvens forsterkes behovet for omstilling i norsk samfunns- og arbeidsliv.

Kommunesektoren har i lang tid hatt et omstillingsbehov, samtidig legger stadig mer komplekse oppgaver press på ressurser – og krever nytenkning og innovasjon. Det trengs nå andre grep enn ren effektivisering, både for å levere flere og bedre tjenester med færre ressurser, og for å møte forventninger fra innbyggere og næringsliv. Kommunal sektor er på mange områder i førersetet når det gjelder innovasjon i offentlig sektor, og landstinget la i februar føringer for KS' arbeid på digitaliseringsområdet for å sikre samordning og gjennomføringskraft.

For å kunne tilby gode og relevante digitale tjenester til innbyggere, næringsliv og frivillige må det offentlige samarbeide på tvers av fagsektorer og forvaltningsnivå. Dette innebærer også endrede krav til kompetanse hos ledere og medarbeidere. Totalt, vil en slik betydelig omstilling øke behovet for lokal frihet til å ta initiativ og løse felles utfordringer. Lokale løsninger kan være både mer tilpasset individuelle behov og økonomisk rimeligere enn standardløsninger fastsatt av Storting og regjering.

Det er bred politisk enighet om rammestyring som hovedprinsipp for statlig styring av kommuner og fylkeskommuner, men prinsippet etterleves ikke alltid i praksis. Økt økonomisk rammestyring er erstattet av økt juridisk detaljstyring, og nesten

halvparten av ordførerne mener at lover og nasjonalt fastsatte krav hemmer innovasjon. For å kunne opprettholde et lokalt handlingsrom til nødvendig omstilling, er det viktig at nye lovkrav og forventninger strengt tilpasses de økonomiske rammer sektoren kan få i tida som kommer.

Hvordan forebygge og bekjempe ungt utenforskap?

Anslagsvis 120 000 unge mellom 20 og 30 år står utenfor arbeid og skole. Psykiske lidelser er en viktig årsak til ung uførhet og frafall fra utdanning- og arbeidsliv. I tillegg vokser et økende antall barn opp i familier med vedvarende lavinntekt. Pandemien har forsterket utfordringen ved at sårbare unge rammes sterkere når økonomien og arbeidslivet rammes. Dette skaper behov for å tenke nytt for å forebygge ungt utenforskap.

Muligheten til å se de ulike tjenesteområdene i sammenheng og å skape god samhandling i lokalsamfunnet med utgangspunkt i barn og unges behov, gjør kommunene godt egnet til å gi tidlig og tverrfaglig innsats. Tidlig innsats i grunnskolen er avgjørende for fremtidig deltakelse i utdanning og arbeid, og fylkeskommunene spiller en nøkkelrolle gjennom ansvaret for videregående opplæring. Innsats knyttet til kompetanse og kvalifisering til arbeid er viktig. For kommunesektoren innebærer dette både et ansvar som arbeidsgiver ved å tilby unge jobb og kvalifisering, og å skape gode tjenester for å hindre frafall. Her kreves et koordinert samarbeid mellom utdannings-myndigheter, NAV/velferdstjenestene og arbeidslivet. Tilpassede kvalifiseringsløp må utvikles i tråd med arbeidslivets behov. «Partnerskap for radikal innovasjon» er etablert av medlemmene og KS i fellesskap for å løse kritisk samfunnsutfordringer, og ungt utenforskap er et prioritert tema. Partnerskapet skal fremover se på hvordan dagens tjenesteproduksjon kan og bør endres.

Seks spørsmål KS ønsker belyst:

1. Hva er det viktigste kommunene/fylkeskommunene gjør for å lykkes med nødvendig omstilling?
2. Er det spesielle statlig virkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi - som kommunen/ fylkeskommunen opplever er særlig begrensende for omstillingsarbeidet? I så fall, hvilke?
3. For å sikre handlingsrom for omstilling, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?
4. Hva er det viktigste kommunen/fylkeskommunen gjør for å lykkes med å forebygge og redusere ungt utenforskap?
5. Er det spesielle statlig styringsvirkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi - som kommunen/fylkeskommunen opplever er særlige begrensende for muligheter til å forebygge og redusere ungt utenforskap? I så fall, hvilke?
6. For å legge til rette for kommunens/fylkeskommunens arbeid med ungt utenforskap, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?

Kommunedirektøren legger frem følgende forslag til svar:

1. Hva er det viktigste kommunene/fylkeskommunene gjør for å lykkes med nødvendig omstilling?

Det viktigste Porsanger kommunen gjør før å lykkes med omstilling er å jobbe med digitalisering av manuelle oppgaver, standardisering av prosesser og jobbe for økt interkommunalt samarbeid. I tillegg er det et mål for Porsanger kommune å balansere tjenestetilbudet til innbyggerne i tråd med de statlige overføringene til kommunesektoren, slik det sikrer oss en sunn og stabil kommuneøkonomi over tid.

Utfordringene for Porsanger kommune i dette arbeidet er to delt. Det ene er kapasitet; En liten kommune på størrelse med Porsanger kommune skal levere samme tjenester og inneha samme kompetanse som en stor kommune. Dette resulterer i at administrativt ansatte har et betydelig arbeidspress som ofte resulterer i at en ikke har muligheter til å prioritere omstilling og digitalisering fremfor drift. Den andre utfordringen i dette bilde er vanskeligheten med å balansere tjenestetilbudet til innbyggerne i tråd med skiftende overføringer til kommunesektoren, blant annet som følge av demografiske endringer.

2. Er det spesielle statlig virkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi - som kommunen/ fylkeskommunen opplever er særlig begrensende for omstillingsarbeidet? I så fall, hvilke?

Porsanger kommune opplever særlig at det er egen kapasitet administrasjonen og i lederstillinger som begrenser omstillingsarbeidet. Jf. svar i på spørsmål 1.

I den grad vi klarer å benytte oss av f.eks. tilskuddsordninger er en annen begrensning stadige endringer i vilkår for tilskuddsmidler fra år til år. Endring av praksis tar gjerne lang tid, og vi ser at endrede vilkår for tilskudd gjør at vi risikerer å ikke få videre tilskudd for å slutføre prosjekter, noe som kan være en avgjørende faktor for resultatet.

En tredje utfordring er tilførsel av stadig nye oppgaver til kommunesektoren uten fullfinansiering. Dette får som konsekvens ytterligere press i organisasjonens, som igjen stjeler ressurser som kunne ha vært brukt til omstilling og endring.

3. For å sikre handlingsrom for omstilling, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?

KS bør jobbe for felles standardiserte digitale løsninger for kommunesektoren. KS bør derfor særlig øke takta på digitaliseringsomstillinga. Gode eksempler på standardiserte løsninger som KS har jobbet frem de seineste årene er KS læring, Digisos, smittesporingsplattformen, bekymringsmeldingssystemet til barneverntjenesten med flere. Alle disse systemene er lett tilgjengelig og enkle å ta i bruk også for små kommuner.

4. Hva er det viktigste kommunen/fylkeskommunen gjør for å lykkes med å forebygge og redusere ungt utenforskap?

Det viktigste en kommune kan gjøre for å forebygge og redusere ungt utenforskap er å sørge for at så mange som mulig fullfører videregående skole. Ved fullført videregående skole er en mer eller mindre sikret innpass i arbeidslivet. Arbeid og inntekt er de viktigste faktorene for ikke å havne i et utenforskap.

Porsanger kommune arbeider med å forebygge og redusere ungt utenforskap med tverrfaglighet og koordinert jobbing mellom de kommunale tjenestene for spesielt å ivareta barn og unge. Kommunen har god oppfølging av gravide og god oppfølging av familier i småbarnsfasen via helsestasjonen. Videre jobber Porsanger kommune for høykvalitets barnehager, for helsefremmede skole og for et godt samarbeid mellom skole og hjem. Alt dette for å ruste barn og unge til å mestre og fullføre videregående skole, for derigjennom å stå bedre rustet i arbeidslivet.

5. Er det spesielle statlig styringsvirkemidler – i tillegg til kommuneøkonomi – som kommunen/fylkeskommunen opplever er særlige begrensende for muligheter til å forebygge og redusere ungt utenforskap? I så fall, hvilke?

Økte midler til psykisk helsevern på et lavterskel/forebyggende nivå. Slike midler er i dag ofte knyttet til profesjoner både juridisk og tilskudds styrt, for eksempel lovkrav om psykolog og ergoterapeut. Det bør være opp til den enkelte kommune å planlegge og organisere arbeidet slik at det er mest hensiktsmessig mht kompetanse, behov og villet organisering. Slik det er nå er kommunene tvunget til å ansette psykolog og ergoterapeut selv om det kanskje er behov for andre tiltak først.

6. For å legge til rette for kommunens/fylkeskommunens arbeid med ungt utenforskap, hva bør KS særlig gjøre fremover for å ivareta sin rolle overfor medlemmene?

KS bør jobbe for at tilskuddsmidlene gir mer frihet til lokale løsninger og at vilkårene ikke endres årlig. KS bør jobbe for at kommunene selv kan sette sammen den fagkompetansen som trengs ut fra lokale behov. Videre bør KS jobbe for at grensesnitt/ansvarsforholdet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten avklares.

Oppsummert er det slik at kommunesektoren har behov for økt lokal frihet til å ta lokale initiativ for å kunne tilpasse løsningene til lokale forhold på den ene siden, på den andre siden trenger kommunene, spesielt små og mellomstore kommuner større standardisering på digitale løsninger slik at en ikke trenger å bruke ressurser på å løse alle digitaliseringsutfordringer selv.

